

AUDISM

Audism är ett slags förtrycksbegrepp som är baserat på hörselförmågan. Det kan jämföras med rasism – att bli förtryckt p.g.a. annan hudfärg, annat språk, att man uppför sig annorlunda eller har en annan kultur. Oftast förekommer alla tre faktorer i en kombination. Döva och hörselskadade kan alltså hamna i en situation där de förtrycks p.g.a. att de inte hör, använder teckenspråk och betar sig annorlunda.

Hur har ordet audism uppstått?

Förtrycket har funnits länge men först 1975 forskade en man vid namn Tom Humphries om utbildning och märkte att skolor för döva barn inte höll samma nivå som hörande skolor. Han började undra: vad är det som skiljer döva från andra? Varför var det så? Han började fundera om problemet kanske låg hos lärarna – att de kanske inte var så bra. Han kollade på undervisningen och såg att lärarna faktiskt var bra, kanske var det skolböckerna som det var fel på?

Men det var inget fel där heller, kanske var det miljön i klassrummet som var problemet. Det var faktiskt inget fel med det. Det var en trevlig och bra miljö. Varför hade inte de döva barnen rätt nivå? Under samma period, gjorde en annan forskare en forskning om rasism och sexism. Denna forskning visade att rasism hade en stor inverkan på skolorna som gjorde att de som blev utsatta för rasism jobbade och studerade sämre än andra och att sexism påverkade skolan till den grad att flickorna gjorde sämre ifrån sig.

TEXT: MONA RIIS
FOTO/MONTAGE: ULF NILSSON

Tom förstod att det måste vara något som påverkade de döva eleverna. Ja, det var något som man inte hade ett namn på så han funderade länge och kom då på ordet audism från det latinska ordet audire. Han skrev sin avhandling och lade till begreppet Audism där den blev etablerad med tiden.

Ären gick och det hände inget mer med termen audism förrän 1987, då Harlan Lane tog upp det igen vid världskongressen för döva i Finland. Han använde då ordet paternalism, som innebär förtryck och "tycka synd om" mentalitet.

1992 utgav Harlan Lane boken "The mask of benevolence" (Bakom välviljans mask). Boken handlar om fenomenet "tycka synd om" och att "hjälpa döva", vilka är samma sak som med förtryck. Lane tog då upp ordet audism som Tom Humphries hade skrivit en artikel om 1975 och använde det i boken.

Boken blev omtalad och spreds över världen. Den gav upphov till filmer, teater, dans, poesi och artiklar om audism och medvetenheten ökade. Till Sverige blev ordet audism känd genom Patrik Nordells bok "Audism" som innehåller effektfulla bilder tagna av Tomas Kold Erlandsen år 2011. Sen dess har ordet sakta etablerat sig bland döva i Sverige. Ordet är nu välkänt bland döva men fortfarande behöver vi

våga använda ordet när vi förtrycks.

Hur definieras audismens olika nivåer?

Tom Humphries egna definition på individnivå är att om man, vare sig man är döv eller hörande, förtrycker någon som hör sämre och betar sig annorlunda, då är det audism.

Man följer hörselnormen som har fastställts av det hörande samhället. Man kan tänka att jag är mer värd som hörande.

Audism på individuell nivå

handlar alltså om att individer föreställer sig om hur saker och ting förhåller sig. Man tror att man är bättre som person om man kan höra och/eller prata bättre än andra och betar sig överlägsen mot döva personer som inte talar eller hör utifrån dessa föreställningar. På en strukturell nivå kan man identifiera audism inom egna dövgruppen (dvs. att döva, som är bra på svenska och kan bete sig "som hörande", ser ner på döva som betar sig som döv).

En annan nivå av audism är den systematiska nivån, som Harlan Lane definierade det. T.ex. att döva möter en mängd hinder i en viss miljö, eftersom miljön är anpassad för hörande. Detta kan ses som audism i systemet. Systematisk audism påverkas av till exempel samhällsekonomi, hur husen ritats, hur skolor utformats och regler som har gällt sen långt

tillbaka i tiden. Den inbyggda audismen i systemet drabbar dövgruppen idag. Man kan också uppleva audism inom organisationer som gör anspråk på att vara till hjälp för döva, men som i själva verket mer bidrar till att dövas status som personer med en funktionsnedsättning förstärks istället för att betona att vi är en språklig och kulturell folkgrupp. Exempel på detta är när en organisation inte låter döva vara delaktiga i uppbyggnad och drift av organisationen.

En annan typ av audism nivå är den metafysiska audismen, vilket är svårare att förklara men den kan beskrivas som en riktning som länkar samman mänsklig identitet och mänskligt befinnande (att vara) med språket. Den metafysiska audismen ligger som grund till den institutionella audismen om att göra döva så hörande och talande som möjligt då normen är att alla ska höra och tala. Att inte kunna det kan anses som "icke-mänskligt" och det är ju inget att man vill eftersträva sett från normens perspektiv.

Vi som döva får ofta höra att döva måste bli skickligare på det svenska språket, helst det talade språket. Teckenspråkets betydelse förminskas och anses vara ett reservspråk av många. Många tror och anser att när ett dövt barn växer upp med ett talat språk, kommer barnet att fungera

bättre i samhällsutvecklingen. Tack vare sin kunnskap i talspråket kan barnet lättare få arbete, hitta lyckan och ha en god livslängd. Detta är en fruktansvärd syn på döva och vår rätt till vårt språk och en fullt fungerande kommunikation - en solklar audism uttalande.

Man kan vända på det med att säga "måste rullstolsburna lära sig att gå, eftersom normen är att kunna gå i samhället? Eller ska vi tvinga blinda personer att lära sig att se, eftersom vi har ett seende samhället. Kognitiva funktionshindrade barn måste skärpa sig och bli mer klyftigare eftersom de kommer att lättare få jobb och finna lyckan. Flickor måste bli män för de kommer att växa upp för att ta sin plats i ett patriarkaliskt samhälle." Det låter ju helt knasigt tänker ni, men det är precis vad samhällets okunniga människor menar om oss döva som bara vill bli accepterade som döva och en språklig och kulturell folkgrupp. Ibland är det medveten audism och oftast är det omedveten audism. För att tvätta bort bilden av att döva är funktionsnedsatta och därmed inte kan göra något måste vi sprida kunskap. För att kunna göra det behöver vi förtydliga vad vi upplever är kränkande och det kan vi med begreppet audism!

Man kan använda begreppet audism till t. ex. politiker och i skolsammanhang för att förklara varför man upplever ett förtryck. Begreppet audism kan användas så att döva och hörselskadade får en bättre ställning och att teckenspråket likställs med andra språk. Det för med sig att självkänslan stärks.

I politiska sammanhang – om regeringen eller andra skulle förminska teckenspråket, kan vi åberopa audism i form av strukturell diskriminering. Ofta är det så att de som har makten och pengarna omedvetet glömmet bort minoriteter, vilka därmed utsätts för diskriminering.

Tom Humphries menar att kunskap är en stark styrka när man slåss om något. Om man ger andra kunskap, att det här och det där är

audism, så kan de andra själva ta reda på det. Det är vad man kan göra och det är ofta bättre att de tar reda på det själva. Vi måste se till att de gör det och påminna dem om vad som är fel. Det är en hel process. En viktig process att ge andra kunskap om vad som är audism.

Därför är det viktigt att medvetandegöra makthavarna så att samhället kan förändras, något som i slutändan innebär att döva och hörselskadade får en bättre ställning, bättre självförtroende, bättre jobb o.s.v. Det gäller inte att bara övertyga era grannar, affärsbiträdet, husläkaren eller anhöriga! Stå på er och tala om att ni upplever audism om ni känner er kränkt på något sätt gällande er hörsel och ert språk!

Det som är märkvärdigt med hörande är att de ofta gärna uppmuntrar teckenspråk till hörande då de anser att teckenspråk är ett vackert och fint språk men inte förstår att döva ska ha fulla rättigheter till den. Föräldrar och barnvårdscentraler uppmuntrar exempelvis babytecken (hörande föräldrar till hörande spädbarn), pedagoger uppmuntrar till teckenspråk i förskolor eller gymnasieskolor för hörande, vårdpersonalen uppmuntrar till döva barn att tala och inte teckna när samma personal gärna ser teckenspråk hos hörande barn då det via forskning påvisats att man kan påskynda hjärnans utveckling och talspråksutveckling genom att ge barn teckenspråk. Teckenspråk i melodifestivalen är fantastisk enligt miljoner svenskar. Barn med utvecklingsstörning får stödtecken eller teckenspråk då det främjar deras språkutveckling enligt professionalismerna.

Tvåspråkighet förespråkas överallt men enbart när det gäller två talade språk? Varför är det så? Svaret är enkelt – det är audism!

TERMER - AUDISM

Stockholms Dövas Förening vill erbjuda er verktyg att använda i ert liv då samhället ofta uppvisar okunskap och gärna, medvetet eller omedvetet, utför audism mot döva. Hur förebygger vi okunskap i samhället? Svaret är att vi själva måste vara säkrare i vår egen historia, våra rättigheter och kunna lyfta fram att vi inte är mindre värda än andra på grund av dövhet. Vi är en social och kulturell minoritet, vilket samhället ska respektera.

För att ge samhället kunskap behöver vi ha rätt verktyg. Termer som vi kan använda i våra dialoger med dem som saknar kunskap eller de som tar beslut i frågor som berör våra liv.

Teckentydaren vill därför lyfta fram en term per nummer under året 2016. Ni kan läsa huvudartiklarna både på teckenspråk och svenska.

Artiklarna ska ge er grundkunskaper i vad termen betyder och på vilka sätt de kan användas.

Vi tipsar även om att anmäla er till Dövstudier som Västanviks folkhögskola ordnar för att få djupare kunskaper om de termer som presenteras i Teckentydaren.

LÄSTIPS:

Boken "**Audism**" skrivet av *Patrik Nordell*. Boken "**Bakom välviljans mask**" av *Harlan Lane*.

KÄLLOR:

www.dovmedvetande.sdr.org (Audism sidan)
www.culturasigna.se (intervju med Harlan Lane)
www.dovstudier.se – Audism av Patrik Nordell
 FoU rapport 5/2013 **Kulturellt bekräftande arbete med döva** – beskrivningar i litteraturer och filmer.